

INFLUENCA (GRIPA) PTICA – PROBLEM GLOBALNIH RAZMJERA

Savić, V.

Influenca ptica, popularno nazivana i ptičja gripa i ptičja groznica, uzrokuje velike štete u peradarstvu na Dalekom Istoku, ali i zabrinutost globalnih razmjera zbog opasnosti za ljudsko zdravlje i straha od nove pandemije. Osim Dalekog Istoka, influenza ptica trenutno predstavlja problem i u peradarstvu SAD-a i Kanade.

Virusi influence su, prema antigenim svojstvima virusnih bjelančevina, svrstani u A, B i C skupinu. Prema dosadašnjim spoznajama jedino virusi A skupine inficiraju ptice, ali oni također inficiraju i sisavce, uključujući i čovjeka. Nadalje, virusi influence A se dijele u podskupine prema razlikama u hemaglutininu (H) i neuraminidazi (N), glikoproteinskim izdancima na površini virusne čestice koji imaju važnu ulogu u patogenosti i razvoju specifične imunosti u domaćina. Do sada je poznato 15 H podtipova (od H1 do H15) i devet N podtipova (od N1 do N9), a svaki virus influence A posjeduje jedan H i jedan N podtip glikoproteina koji se mogu pojaviti u bilo kojoj od 135 mogućih kombinacija (od H1N1 do H15N9). Dok je u ljudi i drugih sisavaca nađeno svega nekoliko H podtipova, iz ptica je izdvojeno svih 15 H podtipova i to u većini mogućih kombinacija s N podtipom. Prema patogenosti koji pokazuju za kokoš i purana, virusi influence A se mogu podijeliti u dvije jasno odijeljene skupine. Vrlo virulentni virusi mogu izazvati uginuće i do 100%, a uzrokuju takozvanu kokošju kugu koju danas nazivamo visokopatogena influenza ptica (VPIP). Ove viruse nalazimo samo u H5 i H7 podskupinama, međutim nisu svi virusi unutar ove dvije podskupine nužno i visokopatogeni. U drugu skupinu spadaju virusi koji uzrokuju blagu, pretežito dišnu bolest, koju nazivamo niskopatogena influenza ptica (NPIP). Niskopatogeni virusi influence A, ukoliko su potpomognuti drugim infekcijama ili narušenim uvjetima okoliša, mogu prouzročiti ozbiljnu bolest. Još važnije je napomenuti da su niskopatogeni virusi iz skupina H5 i H7 potencijalni prekursori za visokopatogene viruse budući da je za neke niskopatogene viruse dovoljna neznatna mutacija da bi postali vrlo virulentni virusi.

Do unatrag nešto više od šest godina nije bilo dokaza da virusi ptičje influence mogu izravno zaraziti čovjeka i obratno, ali se znalo da virusi ptičje influence sudjeluju u rekombinaciji i nastajanju novih podtipova virusa koji mogu zaraziti i ljude. Izravni prijenos virusa influence s ptica na čovjeka prvi put je zapažen tijekom pojave VPIP u Hong Kongu 1997. Epizootiju je prouzročio podtip H5N1, no ista je vrlo brzo zaustavljena ubijanjem svih milijun i pol kljunova domaće peradi unutar svega tri

tjedna. Tom prilikom se zarazilo 18 ljudi od kojih je šest umrlo. U međuvremenu je zabilježen izravni prijenos i drugih podtipova s peradi na ljude, ali sa znatno blažim posljedicama. Krajem 2003. na Dalekom istoku ponovno izbija VPIP, te je po treći put od 1997. u ovoj regiji prouzročena podtipom H5N1. Treba napomenuti da su virusi koji su uzrokovali ove tri epizootije, iako istog antigenskog podtipa, genotipski bili različiti. Zadnja je epizootija započela u Južnoj Koreji i ubrzo se proširila na Vijetnam, Japan, Tajland, Kambodžu, Hong Kong, Laos, Kinu i Indoneziju. Istodobno u Pakistanu se pojavila VPIP prouzročena H7 podtipom. Dok je u pojedinim zemljama bolest naizgled stavljena pod kontrolu, u drugima izbijaju nova žarišta i vjerojatno će proći mjeseci dok se ova epizootija u cijelosti ne suzbije. Do sada je na Dalekom Istoku ubijeno ili uginulo više od 100 milijuna peradi u nastojanju da se epizootija prouzročena H5N1 podtipom zaustavi. Najveću zabrinutost ipak je izazivao razvoj događaja u Vijetnamu i Tajlandu gdje je do trenutka pisanja ovog članka najmanje 35 ljudi oboljelo od ovog ptičjeg virusa influence, a 23 ih je umrlo, od čega 15 u Vijetnamu i osam u Tajlandu. Iako se za većinu oboljelih zna da su bili u izravnom dodiru sa zaraženom peradi, zabrinjava podatak da je oboljela i Vijetnamka koja je njegovala bolesnu sestru, a osobno nije bila u dodiru sa zaraženom peradi. Obje sestre, kao i njihov brat, umrli su uslijed H5N1 influence. Ovo ukazuje na moguću prijenos virusa ptičje influence izravno s čovjeka na čovjeka čime se nazire i nova pandemija. Utješno je što je to za sada jedini podatak o izravnom prijenosu s osobe na osobu, a pomalo čak i dvojbena. Od ovog su virusa oboljeli i leopard i dva tigra u tajlandskom zoološkom vrtu, te tri tajlandske mačke. Sve su ove životinje jele lešine pilića uginulih od H5N1 VPIP, a samo je jedan tigar preživio infekciju. U nastojanju da spriječe unos ovog virusa, mnoge zemlje zabranjuju uvoz žive peradi te mesa i jaja iz pogođenih zemalja Dalekog Istoka.

U jeku borbe protiv epizootije na Dalekom Istoku, na drugom kraju svijeta događaju se nova izbijanja influence ptica. Početkom veljače izbija niskopatogena influenza (H7N2) u SAD-u u saveznoj državi Delaware koja se ubrzo širi na New Jersey, Pennsylvaniju i Maryland. Nedugo zatim izbija VPIP u Texasu (H5N2) te u Britanskoj Kolumbiji u Kanadi (H7N3). Zemlje Dalekog Istoka nisu dugo čekale kako bi uzvatile udarac i zabranile uvoz žive peradi, mesa i jaja iz SAD-a već pri pojavi niskopatogene influence. Najprije su to učinile upravo Južna Koreja i Japan, slijedile su ih Malezija i Singapur, a potom su se pridružile i Ukrajina i Rusija. Japan i Rusija odmah zabranjuju uvoz i iz Nizozemske gdje je sredinom ožujka serološki potvrđena NPIP u uvezenih pataka. Nasuprot niskopatogenoj influenci, pojava spomenutih VPIP u Texasu i Britanskoj Kolumbiji sa zabrinutošću je primljena od strane mnogih zemalja svijeta koje su potom uvele mjere zabrane uvoza iz tih područja. Razlika je bila uglavnom u pristupu problemu pa su neke zemlje, primjerice, ograničile zabranu uvoza iz SAD-a samo na

influencom zahvaćene savezne države, dok su druge zemlje zabranile uvoz iz cijelog SAD-a. Kubu nije smetala pojava influence u SAD-u pa ničim nije zapriječila uvoz žive peradi, mesa i jaja iz te zemlje, dok je na primjer Nigerija jednostavno «riješila» problem zabranom uvoza iz svih zemalja svijeta u kojima je zabilježena influenza ptica bez obzira na patogenost virusa. Mjere zabrane uvoza mesa peradi dovele su i do vrlo neobičnih situacija. Kinezi obožavaju jesti pileće noge te su tako i njihov veliki uvoznik. U trenutku pisanja ovog članka, brod sa 16,000 metričkih tona pilećih nogu iz SAD-a pluta ispred kineske obale i čeka ukidanje zabrane uvoza. Stroge mjere zabrane uvoza ponegdje ipak popuštaju pa tako Japan razmatra uvoz termički obrađenog mesa peradi iz Tajlanda. Istodobno se u Japanu zbog straha od H5N1 virusa umjesto pilećeg mesa sve više jede nojevo meso, a EU očekuje povećani izvoz svinjetine u ovu zemlju Dalekog istoka.

Kako se ne bi neopravdano širila panika među potrošačima, Međunarodni ured za epizootije (OIE) i Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) su donijeli slijedeće zaključke: *Bilo koji proizvod od peradi namijenjen ljudskoj prehrani (cijeli ohlađeni ili zamrznuti trupovi, jaja i proizvodi od jaja) iz zemalja u kojima trenutačno vlada influenza ptica ne predstavlja opasnost za ljudsko zdravlje. Utvrđeno je da virusi influence bivaju inaktivirani pri temperaturi od 70 °C. OIE i WHO žele dati naglasak u ovoj specifičnoj situaciji na važnost poštivanja dobre higijenske prakse tijekom rukovanja proizvodima od peradi, uključujući pranje ruku i pravilno kuhanje.*

Dr. sc. Vladimir Savić, Hrvatski Veterinarski institut, Centar za peradarstvo, Zagreb